

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΙΙ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
Κ.ΑΝΝΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ**

**ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
ΕΥΘΥΣ – ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ**

ΟΝΟΜ/ΜΟ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΕΤΟΣ: Δ΄

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ: 6318

ΠΑΤΡΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	3
Δομή Εργασίας.....	4
1.1 Αναφορά στη σχολική γραμματική.....	5
1.2. Αναφορά στη γραμματική ενηλίκων.....	6
1.3.Σχολιασμός και σύγκριση ανάμεσα στις δύο γραμματικές.....	16
2. Αναφορά στη διδακτική προσέγγιση του ευθέος και πλάγιου λόγου στα βιβλία....	17
3. Συμπεράσματα.....	34
Βιβλιογραφία.....	35

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας στο δημοτικό αποσκοπεί στην ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να χειρίζονται με επάρκεια και αυτοπεποίθηση, συνειδητά, υπεύθυνα, αποτελεσματικά και δημιουργικά το γραπτό και τον προφορικό λόγο, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στη σχολική και ευρύτερη κοινωνία τους.

Για την επίτευξη του σκοπού δεν υιοθετείται μια ορισμένη θεωρία της γλώσσας, αλλά επιχειρείται μία επιλεκτική και συνδυαστική εφαρμογή θεωριών, με γνώμονα τις ανάγκες της διδακτικής. Κατά συνέπεια, η γλώσσα αντιμετωπίζεται στην φυσική της πολυπλοκότητα, στο μέτρο που αφορά το παιδί και υπαγορεύει το περιεχόμενο της γλωσσικής παιδείας.

Η γλώσσα νοείται καταρχήν ως σύστημα επικοινωνίας με βάση τον αρθρωμένο λόγο. Συνεπώς, γίνεται αντικείμενο μελέτης τόσο ως αφηρημένο σύστημα σχέσεων όσο και ως λειτουργία του συστήματος σε πραγματικές συνθήκες. Έπειτα, ο χειρισμός της γλώσσας ακολουθεί την ευρύτερα αποδεκτή άποψη ότι πρόκειται για μέσο προαγωγής της διάνοησης και, ειδικά, της δημιουργικής και κριτικής σκέψης. Ειδικότερα, η γλώσσα συνιστά φορέα και μέσο υλοποίησης των σκοπών των υπολοίπων μαθημάτων και γενικά της εκπαίδευσης. Ωστόσο, η αντιμετώπιση της γλώσσας ως εργαλείου (μάθησης στον σχολικό και εξωσχολικό χώρο αλλά και διεξαγωγής του μαθήματος) συνυπάρχει με την θεώρησή της ως αξίας και ως φορέα πολιτισμού.

Από την άλλη πλευρά, η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως μέσο δράσης και αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, καθώς και ως μέσο κατανόησης, έκφρασης, περιγραφής και μετατροπής της πραγματικότητας αλλά και δημιουργίας πραγματικότητας. **Εξάλλου, με τη λογοτεχνία η γλώσσα γίνεται όχημα και αποτέλεσμα τέχνης και αισθητικής καλλιέργειας. Επίσης τα κείμενα της λογοτεχνίας παρέχουν διάφορες οπτικές και ερμηνείες του κόσμου, εμπλουτίζουν την αντίληψη των μαθητών για τον κόσμο, διευρύνουν τον ορίζοντα των εμπειριών τους, ευνοούν την κατανόηση της διαφορετικότητας και την ανάπτυξη της ανεκτικότητας.**

Το Πρόγραμμα λαμβάνει υπόψη τόσο την συγχρονική όσο και τη διαχρονική διάσταση της ελληνικής γλώσσας, εφόσον αυτή θεωρείται στοιχείο εθνικής ταυτότητας, φορέα μακραίωνης πολιτισμικής παράδοσης και γραμματολογίας, διάυλος επικοινωνίας στην Ευρωπαϊκή και στην παγκόσμια κοινότητα. Στους

Anna 2/5/2015 12:17 PM

Comment [1]: Από πού προέρχονται τα στοιχεία;

Anna 2/5/2015 12:17 PM

Comment [2]: Ασχετο

Anna 2/5/2015 12:18 PM

Comment [3]: ;;;

στόχους του προγράμματος αξιοποιείται ο ετερογενής χαρακτήρας της ελληνικής γλώσσας, με τις κοινωνικές, γεωγραφικές και υφολογικές παραλλαγές της. Τέλος με δεδομένο το πολυπολιτισμικό στοιχείο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, η γλώσσα προτείνεται ως μέσο ένταξης των αλλοδαπών στην κοινωνία αυτή.

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην ακόλουθη εργασία του μαθήματος «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΙΙ» πραγματευόμαστε το φαινόμενο του ευθέος και πλάγιου λόγου. Η εργασία αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στην περιγραφή του γραμματικού φαινομένου, το δεύτερο στη διδασκαλία αυτού στα νέα σχολικά βιβλία του δημοτικού και στο τρίτο μέρος καταγράφονται τα συμπεράσματα.

Για τη συγγραφή της συγκεκριμένης εργασίας αξιοποιήσαμε τη γραμματική των Holton, Mackridge & Warburton-Φιλιππάκη και τη σχολική γραμματική Ε' και ΣΤ' Δημοτικού. Στη συνέχεια, παραθέτουμε τα παραδείγματα από τα σχολικά βιβλία των τάξεων Γ' έως ΣΤ' Δημοτικού, τα οποία αναφέρονται στον ευθύ και τον πλάγιο λόγο καθώς και το σχολιασμό τους.

Anna 2/5/2015 12:16 PM

Deleted: -

Anna 2/5/2015 12:16 PM

Deleted: -

1.1 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Στη σχολική γραμματική Ε' και Στ' Δημοτικού, το γραμματικό φαινόμενο *ευθύς-πλάγιος λόγος* παρουσιάζεται ως εξής (στη σελίδα 200):

Ευθύς λόγος

- Τι σου συνέβη;
- Με έριξαν στη θάλασσα, αλλά ένα δελφίνι, που μαγεύτηκε από το τραγούδι μου, με έβγαλε στη στεριά.

Πλάγιος λόγος

Οι ψαράδες ρώτησαν τον Αρίωνα τι του είχε συμβεί κι εκείνος απάντησε ότι τον είχαν ρίξει στη θάλασσα, αλλά ένα δελφίνι, που μαγεύτηκε από το τραγούδι του, τον έβγαλε στη στεριά.

Στον **ευθύ λόγο** ακούμε τα λόγια κάποιου όπως ακριβώς τα λέει, ενώ στον **πλάγιο λόγο** τα λόγια αυτά τα μεταφέρει κάποιο τρίτο πρόσωπο. Για να μετατρέψω τον ευθύ σε πλάγιο λόγο:

1. Προσθέτω τα ονόματα των προσώπων.
2. Βάζω συνδέσμους για να ενώσω τις προτάσεις.
3. Χρησιμοποιώ ρήματα, όπως *ρώτησε, απάντησε, είπε* κ.ά.
4. Μετατρέπω τις κύριες προτάσεις σε εξαρτημένες.
5. Αλλάζω το πρόσωπο των ρημάτων από πρώτο/δεύτερο σε τρίτο (π.χ. ήθελα → ήθελε.)

«Θέλω φαγητό», είπε ο Αρίωνας.

Τα λόγια του Αρίωνα βρίσκονται μέσα σε εισαγωγικά, «...», άρα... έχουμε **ευθύ λόγο**.

Ο Αρίωνας είπε ότι ήθελε φαγητό.

Εδώ δεν έχουμε εισαγωγικά, άρα... έχουμε **πλάγιο λόγο**.

1.2 ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Στη γραμματική David Holton, Peter Mackridge και Ειρήνης Φιλιππάκη- Warburton, το γραμματικό φαινόμενο του ευθέος και πλάγιου λόγου δεν αναφέρεται ως ευθύς-πλάγιος λόγος, αλλά γίνεται αναφορά στις ευθείες ερωτήσεις, τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις και τις πλάγιες προτάσεις προσταγής.

ΕΥΘΕΙΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Οι **ερωτηματικές προτάσεις**, δηλ. οι προτάσεις οι οποίες εκφράζουν ερωτήσεις, χρησιμοποιούνται κανονικά για να ζητάμε πληροφορίες. Η ζητούμενη πληροφορία μπορεί να σχετίζεται με την όλη πρόταση, δηλ. αν κάτι ισχύει ή δεν ισχύει, οπότε και ονομάζονται **ερωτήσεις ολικής αγνοίας**. Όταν η ζητούμενη πληροφορία αφορά ένα από τα συστατικά της πρότασης, οι προτάσεις αυτές ονομάζονται **ερωτήσεις μερικής αγνοίας**.

Ερωτήσεις ολικής αγνοίας

Η κατάλληλη απάντηση σ' αυτές τις ερωτήσεις είναι *ναι* ή *όχι*. Οι ερωτήσεις ολικής αγνοίας είναι δυνατόν να απαντούν με ρήμα στην οριστική ή στην υποτακτική με το μόριο *να*, αλλά είναι λιγότερο συχνές με ρήμα στην υποτακτική με το *ας*. Οι ερωτήσεις ολικής αγνοίας δεν απαντούν με τους τύπους προστακτικής του ρήματος.

Για τον σχηματισμό μιας ερώτησης ολικής αγνοίας από μία κύρια πρόταση με οριστική ή υποτακτική πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένας ειδικός επιτονισμός, ο οποίος χαρακτηρίζεται από μία άνοδο του ύψους της φωνής και αμέσως μετά μια ελαφριά πτώση στο τέλος της πρότασης. Στις ερωτηματικές προτάσεις το ρήμα τοποθετείται συνήθως πρώτο. Όμως, επειδή η σειρά με το ρήμα στην αρχή της πρότασης δεν περιορίζεται αποκλειστικά στις ερωτήσεις αλλά απαντά εξίσου και στις δηλώσεις, το σαφέστερο σημάδι της ερώτησης είναι η χαρακτηριστική επιτονική καμπύλη της ανόδου και της πτώσης του ύψους της φωνής προς το τέλος της δομής. Ο επιτονισμός, φυσικά, περιορίζεται στην προφορική ομιλία, ενώ στο γραπτό λόγο η ερωτηματική πρόταση σημαδεύεται από το ερωτηματικό. Σε μερικές περιπτώσεις, η ερωτηματική μπορεί να εισάγεται με ένα ειδικό μόριο: *μη(ν)*, *μήπως*, *άραγε*.

- (1) α. Ο Γιάννης θα δει την Ελένη;
β. Θα δει την Ελένη ο Γιάννης;

Anna 2/5/2015 12:15 PM

Deleted: -

Anna 2/5/2015 12:15 PM

Deleted: ,

Anna 2/5/2015 12:15 PM

Deleted: αυτό καθ' εαυτό

- γ. Να φέρει ο Γιάννης την Ελένη στο πάρτι;
- δ. **Μήπως** θα δεις την Ελένη σήμερα;
- ε. **Άραγε** θα είναι κλειστά αύριο τα καταστήματα;

Η απάντηση σε μια καταφατική ερώτηση ολικής αγνοίας δίνεται με το μόριο *ναι* για τη συμφωνία και με το μόριο *όχι* για την άρνηση (διαφωνία):

(2) α. Θα πάτε διακοπές φέτος;

Απάντηση:

- β. Ναι.= Ναι, θα πάμε.
- γ. Όχι.= Όχι, δε θα πάμε.

Διαzeugκτικές ερωτήσεις ολικής αγνοίας

Αυτές σχηματίζονται με το συνδυασμό μιας καταφατικής ερωτηματικής πρότασης είτε με μια πλήρη αρνητική ερωτηματική είτε με το μόριο *όχι*. Τα δύο μέρη συνδέονται με το σύνδεσμο *ή*:

- (1) α. Το καταλαβαίνεις αυτό ή δεν το καταλαβαίνεις;
- β. Το καταλαβαίνεις αυτό ή όχι;

Κατευθυνόμενες ερωτήσεις ολικής αγνοίας

Ένας ομιλητής που κάνει μια δήλωση στην οριστική, είτε καταφατική είτε αρνητική, μπορεί να αποφασίσει να ζητήσει επιβεβαίωση της αλήθειας της απόφασης με την προσθήκη – μετά το τέλος της δήλωσης- της έκφρασης “ουράς” *έτσι δεν είναι*; ή *δεν είναι έτσι*; που συνοδεύεται από τη χαρακτηριστική επιτονική καμπύλη της ερώτησης:

(1)α. Ο Γιάννης το πήρε το δάνειο. Δεν είναι έτσι/έτσι δεν είναι;

β. *Απάντηση με συμφωνία:*

Ναι, το πήρε.

γ. *Απάντηση με άρνηση/ διαφωνία:*

Όχι, δεν το πήρε.

(2)α. Ο Γιάννης δεν το πήρε το δάνειο. Δεν είναι έτσι;

β. *Απάντηση με συμφωνία:*

Ναι, δεν το πήρε.

γ. *Απάντηση με άρνηση/ διαφωνία:*

Όχι, το πήρε.

Αν έχουμε απλώς μία αρνητική ερώτηση χωρίς την “ουρά”, όπως στο (3), η απάντηση που συμφωνεί μπορεί να εισάγεται είτε με το *ναι* είτε με το *όχι*:

(3)α. Δεν πήρε ο Γιάννης το δάνειο;

β. *Απάντηση με συμφωνία:*

Όχι, δεν το πήρε.

γ. Ναι, δεν το πήρε.

δ. *Απάντηση με διαφωνία/άρνηση:*

Πώς, το πήρε./ Ναι, το πήρε./ Όχι, το πήρε.

Ερωτήσεις μερικής αγνοίας

Αυτές οι ερωτηματικές προτάσεις ζητούν πληροφορίες σχετικά με ένα συστατικό της πρότασης, το οποίο εκφράζεται με μια κατάλληλη ερωτηματική λέξη – όπως το *ποιος, πού, πότε, γιατί, πώς, τι* :

(1) α. **Ποιος** θα αναλάβει την υπόθεση αυτή;

β. **Τι** να κάνει τώρα ο πρωθυπουργός;

γ. **Πού** να βάλω αυτό το τραπέζακι;

δ. **Γιατί** δεν κάλεσαν τον Αλέκο;

Τα συστατικά για τα οποία μπορούμε να κάνουμε ερωτήσεις

Θεωρητικά, είναι δυνατόν να κάνουμε ερώτηση για οποιοδήποτε συστατικό της πρότασης εκτός από το ρήμα. Έτσι, μπορούμε να θέσουμε υπό ερώτηση τις ονοματικές φράσεις υποκειμένου, τις ονοματικές φράσεις αντικειμένου, τις προθετικές φράσεις και τα επιρρηματικά όλων των ειδών. Οι ερωτηματικές λέξεις που χρησιμοποιούνται συνηθέστερα για τις ονοματικές φράσεις κλίνονται ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση, π.χ. *ποιος, ποια, ποιοι, ποιανού, ποιον*, κτλ. Οι λέξεις αυτές λειτουργούν είτε ως αντωνυμίες, αντικαθιστώντας πλήρως την ονοματική φράση υπό ερώτηση (1α) είτε ως προσδιοριστές, συνοδευόμενοι από ένα ουσιαστικό με το οποίο συμφωνούν ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση (1β)

(α) Ερώτηση για το υποκείμενο

(1)α. **Ποιος** θα αναλάβει την υπόθεση αυτή;

β. **Ποιος δικηγόρος** θα αναλάβει την υπόθεση αυτή;

(β) Ερώτηση για το άμεσο αντικείμενο

(2) α. **Ποιον** είδες χθες στην ταβέρνα;

β. **Ποιον φίλο μας** είδες χθες στην ταβέρνα;

(γ) Ερώτηση για το έμμεσο αντικείμενο

(3) α. **Ποιανού** έδωσες το γράμμα;

β. **Ποιανού ηλίθιου** έδωσες το γράμμα;

(δ) Ερώτηση για το έμμεσο αντικείμενο σε προθετική φράση

(4)α. **Σε ποιον** να το πω αυτό;

β. **Σε ποιον άνθρωπο** να το πω αυτό;

Υπάρχει επίσης η λέξη *τι*, η οποία μπορεί να λειτουργεί ως αντωνυμία ή σε συνδυασμό με ένα ουσιαστικό, όπως π.χ. ένα ουδέτερο υποκείμενο (5α) ή ένα ουδέτερο αντικείμενο (5β). Μπορεί να λειτουργεί επίσης ως έμμεσο αντικείμενο στη γενική *τίνος* (5γ) για το αρσενικό ή για το ουδέτερο- αλλά όχι το θηλυκό. Μπορεί επίσης να λειτουργεί ως άκλιτος προσδιοριστής ακολουθούμενος από ένα ουσιαστικό οποιοδήποτε γένους και αριθμού, αλλά μόνο σε δομές κατηγορούμενου ονομαστικής (5δ-ε):

- (5) α. Τι (φαγητό) σε πείραξε;
- β. Τι (έργο) είδατε χθες;
- γ. Τίνος (φίλου σου) το είπες;
- δ. Τι άνθρωπος είναι αυτός, βρε παιδί μου;
- ε. Τι (είδους) γυναίκα είναι αυτή;

Η λέξη *τίνος* στο (5γ) μπορεί να αντικατασταθεί από την *ποιανού* χωρίς καμία διαφορά στη σημασία.

(ε) Ερώτηση για προθετικές φράσεις

Μια προθετική φράση τίθεται υπό ερώτηση με τη χρήση της κατάλληλης ερωτηματικής λέξης για την ονομαστική φράση αντικείμενου της πρόθεσης και με τη μετακίνηση ολόκληρης της προθετικής φράσης στην αρχή της πρότασης:

- (6)α. Με ποιον πήγες στο σινεμά χθες ;
- β. Από ποιον φίλο μου να δανειστώ λεφτά;
- γ. Για ποιον μιλούσατε στο τηλέφωνο;
- δ. Για τι μιλούσατε χθες τόση ώρα;

Το σύνταγμα για τι στο (6δ) αποτελείται από την πρόθεση για και την ουδέτερη ερωτηματική αντωνυμία τι. Είναι λοιπόν διαφορετικό από το λεξικό τεμάχιο γιατί. Αντί του για τι μπορεί να χρησιμοποιούνται μακρύτερες εκφράσεις, όπως για τι πράγμα τι ή για ποιο πράγμα.

(στ) Ερώτηση για επιρρηματικά

Η πιο χαρακτηριστική ερωτηματική λέξη για το χρόνο είναι το πότε. Είναι επίσης δυνατόν να έχουμε μερικές πιο ειδικές εκφράσεις που ρωτάνε τη μέρα, τη βδομάδα ή το μήνα κτλ.· αυτές σχηματίζονται από την κατάλληλη ερωτηματική λέξη ακολουθούμενη από το ουσιαστικό υπό ερώτηση.

- (7) α. Πότε θα γίνουν οι εκλογές;
β. Ποια μέρα γίνονται οι εκλογές;
γ. Ποιο μήνα αρχίζουν τα μαθήματα στο Πανεπιστήμιο ;

Η ερωτηματική λέξη που χρησιμοποιείται για τον τόπο είναι το πού· για τον τρόπο το πώς και για τον λόγο ή την αιτία το γιατί. Οι ερωτηματικές λέξεις πού και πώς, αν και μονοσύλλαβες, φέρουν τονικό σημάδι για να διακρίνονται από τους συμπληρωματικούς δείκτες που και πως. Και πάλι είναι δυνατόν να χρησιμοποιούμε πιο συγκεκριμένες εκφράσεις με τις κατάλληλες ονοματικές φράσεις.

- (8)α. Που να φυτέψουμε το γιασεμί ;
β. Σε ποιο μέρος να φυτέψουμε το γιασεμί ;
(9) α. Πώς να τον παρηγορήσουμε ;
β. Με ποιον τρόπο να τον παρηγορήσουμε ;
(10)α. Γιατί δεν είσαι πιο προσεκτικός ;

β. Για ποιο λόγο δεν είσαι πιο προσεκτικός ;

Η ερωτηματική λέξη *πού* μπορεί επίσης να λειτουργεί ως συμπλήρωμα πρόθεσης : από πού, για πού, προς τα πού. Το *πού* χρησιμοποιείται επίσης στη στερεότυπη έκφραση (ιδιωματισμό) *από πού και ως πού*:

(11) α. Από πού αγόρασες το καινούργιο σου ταγιέρ ;

β. Για πού το βάλατε πρωί πρωί ;

γ. Προς τα πού περπατούσε όταν τον συναντήσατε ;

δ. Από πού και ως πού μας ζητάει αυτός δανεικά ;

(ζ) Πολλαπλές ερωτήσεις

Είναι δυνατόν να θέτουμε υπό ερώτηση περισσότερα από ένα συστατικά μέσα στην ίδια πρόταση, αλλά σ' αυτή την περίπτωση μόνο μία από τις ερωτηματικές λέξεις μπορεί να τοποθετηθεί στην αρχή της πρότασης, ενώ η άλλη παραμένει στη θέση που έχει στην αντίστοιχη δήλωση. Οι ερωτήσεις στο (12), με το χαρακτηριστικό ερωτηματικό επιτονισμό και με τονισμένες τις δύο ερωτηματικές λέξεις, ζητούν πληροφορίες και για τα δύο αυτά τεμάχια :

(12)α. Τι έδωσες σε ποιον;

β. Σε ποιον έδωσες τι ;

Δύο ερωτηματικές λέξεις μπορούν να τοποθετηθούν μαζί στην αρχή μιας πρότασης μόνο όταν συνδέονται με το και :

(13) Με ποιον και γιατί μαλώνεις ;

ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ακολουθούν κύρια ρήματα που εκφράζουν ερώτηση, απορία και ισοδύναμες εκφράσεις, όπως *δεν ξέρω, δεν έμαθα* κτλ.

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις ολικής αγνοίας

Μια πλάγια ερωτηματική πρόταση ολικής αγνοίας μπορεί να θέτει υπό ερώτηση την αλήθεια ή το ψεύδος όλης της εξαρτημένης πρότασης. Αυτές οι προτάσεις αποτελούν τον πλάγιο τύπο των ευθειών ερωτηματικών προτάσεων ολικής αγνοίας. Εισάγονται με τους συνδέσμους *αν* ή *μήπως* ακολουθούμενους από την εξαρτημένη πρόταση με ρήμα στην οριστική.

(1) Ο Γιάννης με ρώτησε **αν/μήπως** ήθελα να πάω μαζί τους.

Οι πλάγιες ερωτηματικές μπορούν να έχουν επίσης ένα ρήμα στην υποτακτική με το μόριο *να* και χωρίς άλλον εισαγωγικό σύνδεσμο ή μόριο.

(2) Η Μαρία με ρώτησε **να φύγει ή όχι**.

Η πλάγια ερωτηματική στο (2) μοιάζει πάρα πολύ με την αντίστοιχη ευθεία,

(3) Να φύγω ή όχι;

αλλά η (2) θεωρείται πλάγια ερωτηματική επειδή το ρήμα της είναι στο τρίτο πρόσωπο, για να συμφωνεί με το τρίτο πρόσωπο του υποκειμένου της κύριας πρότασης- που παρουσιάζεται ως το πρόσωπο που ζητάει την πληροφορία-, ενώ στην ευθεία ερώτηση στο (3) το ρήμα στο πρώτο πρόσωπο βρίσκεται σε συμφωνία με το πρόσωπο που κάνει την ερώτηση. Επιπλέον, η επιτονική καμπύλη του (2) είναι αυτή της δήλωσης, ενώ στο (3) είναι εκείνη της ερώτησης.

Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις μερικής αγνοίας

Αν το υπό ερώτηση συστατικό είναι μια ονοματική φράση, η πλάγια ερωτηματική πρόταση εισάγεται με την κατάλληλη ερωτηματική λέξη, η οποία μπορεί να λειτουργεί είτε ως αντωνυμία αντικαθιστώντας πλήρως την ονοματική φράση (1α και γ) είτε ως προσδιοριστής ακολουθούμενος από την ίδια ονοματική φράση (1β και δ).

(1) α. Με ρώτησε **ποιος** του τηλεφώνησε.

β. Δεν ξέρουν ακόμη **ποιον υποψήφιο** θα ψηφίσουν.

- γ. Αναρωτιέμαι **ποιανού** θα δώσουνε υποτροφία.
- δ. Ήθελα να μάθω **ποιανού φοιτητή** θα δώσουν υποτροφία.

Όταν η ονομαστική φράση που τίθεται υπό ερώτηση είναι στη γενική και αποτελεί μέρος μιας άλλης ονομαστικής φράσης (κτητική, υποκειμενική, αντικειμενική κτλ.), τότε η πλάγια ερωτηματική πρόταση μπορεί να εισάγεται είτε με την ερωτηματική λέξη (1γ) είτε με ολόκληρη την ονομαστική φράση που περιέχει την υπό ερώτηση γενική (2α-β):

- (2) α. Ρώτησαν **ποιανού η κόρη** διορίστηκε στην τράπεζα.
- β. Ρώτησαν **η κόρη ποιανού** διορίστηκε στην τράπεζα.

Η γενική *ποιανού* σε όλες τις περιπτώσεις (1γ-δ) και (2) μπορεί να αντικατασταθεί από την *τίνος*. Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για να θέσουν υπό ερώτηση μια προθετική φράση ή ένα επιρρηματικό, όπως στα παρακάτω παραδείγματα:

- (3) α. Με ρώτησε **από ποιον** πήρα τα λεφτά.
- β. Μάθε **με ποιον** ήταν η Ελένη στην ταβέρνα.
- γ. Πες μου **από πού/από ποιο μέρος** κατάγεται ο Ανδρέας.
- δ. Θέλει να μάθει **δίπλα σε ποιον/σε ποιον δίπλα** καθόμουνα.
- ε. Δεν έχουμε αποφασίσει **πώς/με ποιο τρόπο/με τι τρόπο** θα πάμε.
- στ. Πες μου **γιατί/για ποιο λόγο** δε μου μιλάς.

Μια πλάγια ερωτηματική πρόταση που αφορά ένα ονομαστικό ή επιθετικό κατηγορούμενο εισάγεται με την ερωτηματική λέξη *τι*:

- (4) Τον ρώτησα **τι** είναι ο Γιάννης.

Όπως οι ευθείες ερωτηματικές προτάσεις, έτσι και οι πλάγιες μπορούν να έχουν το ρήμα τους είτε στην οριστική, όπως σε όλα τα παραπάνω παραδείγματα, είτε στην υποτακτική, όπως στις παρακάτω προτάσεις:

- (5) α. Με ρώτησε **ποιον να** φέρει μαζί του.
- β. Δεν ξέρει **με ποιον (άνθρωπο) να** μιλήσει.

Το στοιχείο που εισάγει την πρόταση ακολουθείται αμέσως μετά από το ρήμα, αν και πολύ σπάνια είναι δυνατόν το υποκείμενο να ακολουθεί μια επιρρηματική λέξη, όπως το *γιατί* ή το *πότε*. Έτσι, η σειρά υποκείμενο-ρήμα-αντικείμενο αποκλείεται από τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, όπως και τις ευθείες, εκτός αν η υπό ερώτηση φράση είναι το ίδιο υποκείμενο.

ΠΛΑΓΙΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΓΗΣ

Όταν προτάσεις που δηλώνουν προσταγή παρουσιάζονται ως πλάγιες προσταγές, δηλ. ως προτάσεις που εξαρτώνται από ρήματα παράκλησης, διαταγής, προσταγής κτλ., εκφράζονται με την υποτακτική με το μόριο *να*. Δεν υπάρχει άλλο εισαγωγικό μόριο.

(1) α. *Ευθεία προσταγή:*

Φέρε μου το βιβλίο.

β. *Πλάγια προσταγή:*

Μου είπε **να του** φέρω το βιβλίο.

Στο (1) βλέπουμε ότι η προστακτική έγκλιση μιας καταφατικής ευθείας προσταγής (1α) μετατρέπεται σε υποτακτική, με το μόριο *να* και με την κλιτική αντωνυμία πριν από το ρήμα μάλλον παρά μετά απ' αυτό (1β). Όταν η ευθεία προσταγή βρίσκεται στον αρνητικό τύπο, όπως στο (2α), η έγκλιση του ρήματος είναι ήδη η υποτακτική και, συνεπώς, οι αλλαγές από την ευθεία στην πλάγια πρόταση προσταγής (2β) αφορούν μόνο την προσωπική κατάληξη των ρημάτων και το πρόσωπο των αντίστοιχων αντωνυμιών:

(2) α. *Ευθεία προσταγή:*

(Σε παρακαλώ) **(να) μη** μου μιλάς όταν γράφω.

β. *Πλάγια προστακτική:*

Με παρακάλεσε **να μην** του μιλάω όταν γράφει.

1.3. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ

Η σχολική γραμματική απευθύνεται σε μαθητές Δημοτικού, ηλικίας 6 έως 12 ετών. Ξεφυλλίζοντάς την παρατηρούμε ότι κυριαρχούν οι εικόνες, τα έντονα και ζωηρά χρώματα και απλά παραδείγματα, καθώς αντλούνται από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερα εύληπτο και κατανοητό το περιεχόμενο της από τους μαθητές, γεγονός που διευκολύνει τη μάθηση των γραμματικών στόχων που αναλύονται. Η σχολική γραμματική αποσκοπεί στο μαθησιοκεντρικό μοντέλο, καθώς προσπαθεί με παιγνιώδη τρόπο να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών για συμμετοχή στη μάθηση, με σκοπό να καταλήξουν μόνα τους στην κατανόηση του γραμματικού στόχου. Όσον αφορά το ύφος και το λεξιλόγιο είναι απλό, λιτό και προσαρμοσμένο στις νοητικές δυνατότητες των παιδιών.

Αναφορικά με το γραμματικό φαινόμενο που εξετάζουμε, στη σχολική γραμματική παρατηρούμε μια κειμενοκεντρική προσέγγιση του φαινομένου ευθύς και πλάγιος λόγος, αφού παρατίθενται αρχικά παραδείγματα που αφορούν τον ευθύ και πλάγιο λόγο και έπειτα ακολουθεί η παράθεση της αντίστοιχης θεωρίας. Επίσης γίνεται διάκριση όσον αφορά τις περιπτώσεις χρήσης του ευθέος και πλάγιου λόγου αντίστοιχα και γίνεται αναφορά στα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει ο μαθητής για να μετατρέψει μια πρόταση από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο.

Η γραμματική Holton – Mackridge – Φιλιππάκη απευθύνεται κυρίως σε ενήλικες. Το ύφος που χρησιμοποιείται είναι πιο επίσημο, ενώ το λεξιλόγιο καθίσταται πολλές φορές αιγνιματικό και δύσληπτο, καθώς χρησιμοποιούνται δυσνόητες λέξεις και φράσεις. Ο τρόπος που εξετάζει τα γραμματικά φαινόμενα είναι διεξοδικότερος και εκτενέστερος, ωστόσο πιο περίπλοκος συγκριτικά με τη σχολική γραμματική, γεγονός που προκαλεί συγχύσεις και ασάφειες στους μαθητές. Παρ' όλα αυτά, τα παραδείγματα που χρησιμοποιούνται είναι ιδιαίτερα απλά και με την κατάλληλη καθοδήγηση μπορούν να αξιοποιηθούν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του γραμματικού φαινομένου ευθύς-πλάγιος λόγος.

Όσον αφορά το γραμματικό φαινόμενο του ευθέος και πλάγιου λόγου, παρατηρούμε ότι δεν αναφέρεται αυτό καθ' εαυτό αλλά γίνεται αναφορά στις ευθείες ερωτήσεις, τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις και τις πλάγιες προτάσεις προσταγής. Σε αντίθεση με τη σχολική γραμματική, στη γραμματική ενηλίκων αναφέρονται

πρώτα οι ορισμοί και οι θεωρίες και έπειτα τα παραδείγματα. Παρατίθενται ωστόσο αρκετά παραδείγματα, προκειμένου να γίνει κατανοητό το φαινόμενο αυτό.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι οι δύο γραμματικές αλληλοσυμπληρώνονται και σαφέστατα για το σχολικό περιβάλλον είναι καταλληλότερη η Σχολική Γραμματική.

2.ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΥ ΛΟΓΟΥ ΑΝΑ ΤΑΞΕΙΣ

Ξεφυλλίζοντας τα σχολικά βιβλία του Δημοτικού παρατηρούμε ότι η πρώτη αναφορά που γίνεται για το γραμματικό φαινόμενο του ευθέος και πλαγίου λόγου είναι στην Γ' Δημοτικού. Συγκεκριμένα, στην ενότητα του γ' τεύχους της Γλώσσας της Γ' Δημοτικού «*Του κόσμου το ψωμί*» στη σελίδα 30 γίνεται μια πρώτη αναφορά στον ευθύ και πλάγιο λόγο. Ζητείται από τους μαθητές να μεταφέρουν έναν διάλογο του κειμένου στον πλάγιο λόγο. Αξίζει να επισημανθεί εδώ ότι το κείμενο «*Το πιο γλυκό ψωμί*» αποτελεί ένα λαϊκό παραμύθι με αφήγηση και διαλόγους, επομένως η γραμματική συνδέεται λειτουργικά με το κείμενο. Μάλιστα, επειδή οι μαθητές βρίσκονται ακόμα σε μικρή ηλικία για να κατανοήσουν το γραμματικό αυτό φαινόμενο, το οποίο απευθύνεται κυρίως στους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων, η περιγραφή του φαινομένου μέσα στα χρωματιστά πλαίσια είναι ιδιαίτερα απλή και κατανοητή, οι λέξεις ευθύς- πλάγιος λόγος είναι υπογραμμισμένες με κόκκινο χρώμα και στην άσκηση ζητείται από αυτούς να μεταφέρουν κάποιες προτάσεις (οι πιο δύσκολες μετατροπές έχουν ήδη γίνει).

Παρατηρώ και μαθαίνω

Ο γέροντας συζητά με το βασιλιά

- Ο γέροντας ανέβηκε να δει το βασιλιά.
- Μήπως κουράζεσαι, βασιλιά μου; τον ρώτησε.
 - Τι λες, γιατρέ μου, του λέει ο βασιλιάς· όλη μέρα ξαπλωμένος απάνω στο θρόνο μου, ούτε το μικρό μου δαχτυλάκι δεν κουνώ.
 - Μήπως έχεις έγνοιες και σκοτούρες για το λαό σου;
 - Όχι, κάθε άλλο. Εγώ ζω ξέγνοιαστος και καρφάκι δε μου καίγεται για κανέναν!

Στον παραπάνω διάλογο ακούμε τα λόγια του γέροντα και του βασιλιά όπως ακριβώς τα είπαν, απευθείας. Στην περίπτωση αυτή λέμε ότι ο **λόγος** είναι **ευθύς**.

Οι υπηρέτες μαθαίνουν τα νέα

Ενας υπηρέτης, ο οποίος παρακολούθησε το διάλογο του γέροντα με το βασιλιά, ενημερώνει τους υπόλοιπους. Συμπλήρωσε τα λόγια του:

«Ο γέροντας ρώτησε το βασιλιά αν κουράζεται. Εκείνος του απάντησε ότι όλη μέρα είναι ξαπλωμένος στο θρόνο του και ούτε
..... . Στη συνέχεια ο γέροντας θέλησε να μάθει αν ο βασιλιάς είχε
..... . Ο βασιλιάς του είπε ότι ζει».

Στο παραπάνω κείμενο ακούμε τον υπηρέτη να μεταφέρει τη συνομιλία του γέροντα με το βασιλιά στους υπόλοιπους υπηρέτες. Στην περίπτωση αυτή ο διάλογος παρουσιάζεται σε **πλάγιο λόγο**.

Στο τετράδιο εργασιών στην ίδια ενότητα «Του κόσμου το ψωμί» στη σελίδα 48, παρατίθεται η άσκηση 1, στην οποία ζητείται από τους μαθητές αρχικά να συμπληρώσουν τις καταλήξεις των θηλυκών ουσιαστικών και στη συνέχεια να μεταφέρουν τις προτάσεις στον πλάγιο λόγο. Οι προτάσεις που τους δίνονται είναι αρκετά απλές.

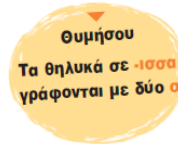

Το πιο γλυκό ψωμί

Από στόμα σε στόμα...

1 Συμπλήρωσε τις καταλήξεις των θηλυκών ουσιαστικών:

- Πρέπει να φύγω για τρεις μέρες, είπε ο βασιλιάς στη βασίλ.....
- Ο πατέρας μας θα λείπει για μέρες, κατάλαβαν οι πριγκίπ..... που κρυφάκουγαν από την πόρτα.
- Μας εγκαταλείπει ο μεγαλειότατος, ψιθύρισε η μαγείρ..... στη φουρνάρ.....

- Ξαναγράψε τις παραπάνω προτάσεις βάζοντας όσα είπαν τα πρόσωπα σε πλάγιο λόγο.

Ο βασιλιάς είπε στη βασίλισσα ότι

.....

.....

.....

.....

.....

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στην Δ' Δημοτικού στην 9η ενότητα «*Η παράσταση αρχίζει*» στο β' τεύχος στη σελίδα 69 γίνεται μια δεύτερη αναφορά και διάκριση ανάμεσα στον ευθύ και πλάγιο λόγο. Με αφορμή την άσκηση 3 στη σελίδα 68, όπου ζητείται από τους μαθητές να επεξεργαστούν μια διήγηση η οποία παρουσιάζεται αρχικά στον ευθύ λόγο και έπειτα στον πλάγιο, οι μαθητές έρχονται ξανά σε επαφή με το γραμματικό αυτό φαινόμενο. Στο χρωματιστό πλαίσιο και με υπογραμμισμένες τις λέξεις ευθύς και πλάγιος, εξηγείται πότε χρησιμοποιούμε τον ευθύ και πότε τον πλάγιο λόγο.

Στη συνέχεια, παρατίθεται η άσκηση 4 στη σελίδα 69, η οποία έχει ως στόχο οι μαθητές να εξασκηθούν περισσότερο στο φαινόμενο αυτό. Συγκεκριμένα, δίνεται ένας διάλογος και ζητείται από τους μαθητές να τον γράψουν με διαφορετικό τρόπο, μεταφέροντάς τον στον πλάγιο λόγο.

3. Η Καλλιόπη και η μεγαλύτερη αδερφή της η Παυλίνα πήγαν για πρώτη φορά μόνες τους στο θέατρο. Φτάνοντας, όμως, εκεί τις περίμενε μια δυσάρεστη έκπληξη! Όταν επέστρεψαν στο σπίτι τους, η Καλλιόπη το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να διηγηθεί στον πατέρα της το περιστατικό:

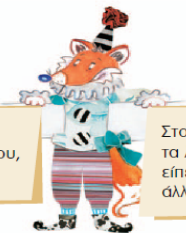
- Τα ειειτήριά εας, παρακαλώ! μάς είπε ο κύριος που έλεγε τα ειειτήρια στην είσοδο του θεάτρου.
- Ορίστε, του είπα και του έδωσα το δικό μου.
- Δεν μπορώ να βρω πουθενά το δικό μου, είπε τότε η Παυλίνα, ψάχνοντας απελπισμένα μέσα στην τσάντα της. Μάλλον το ξέχασα στο σπίτι.
- Τώρα τι μπορούμε να κάνουμε ρώτησα τον κύριο.
- Λυπάμαι αλλά δε γίνεται να περάσει κάποιος χωρίς ειειτήριο, μας απάντησε αυτός.
- Μην ανησυχείς, είπε η Παυλίνα, ευτυχώς τα χρήματα που έχω μαζί μου φτάνουν για να αγοράσουμε ένα ακόμα ειειτήριο.

- Η Καλλιόπη διηγήθηκε το ίδιο περιστατικό και στη μητέρα της αλλά με διαφορετικό τρόπο.

«Στην είσοδο του θεάτρου, ο κύριος που έλεγε τα ειειτήρια μάς ζήτησε τα ειειτήριά μας. Εγώ του έδωσα το δικό μου αλλά η Παυλίνα δεν έβρισκε το δικό της, γιατί μάλλον το είχε ξεχάσει στο σπίτι. Τότε εγώ ρώτησα τον κύριο τι θα μπορούσαμε να κάνουμε. Αυτός μας είπε πως λυπόταν αλλά δεν μπορούσε να περάσει κανείς χωρίς ειειτήριο. Η Παυλίνα τότε μου είπε να μην ανησυχώ γιατί τα χρήματα που είχε μαζί της έφταναν να αγοράσει ένα ακόμα ειειτήριο».

- Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν οι διηγήσεις της Καλλιόπης;
- Στη διήγηση της Καλλιόπης στη μητέρα της χρωματίστε με μπλε τα λόγια του κυρίου, με κόκκινο τα λόγια της Παυλίνας και με πορτοκαλί τα λόγια της Καλλιόπης.

- Βρείτε στη διήγηση της Καλλιόπης στον πατέρα της τα κομμάτια του κειμένου που έχετε χρωματίσει στη διήγηση της Καλλιόπης στη μητέρα της. Τι παρατηρείτε;

Στον **ευθύ λόγο** ακούμε ή διαβάζουμε τα λόγια κάποιου, όπως ακριβώς τα είπε.

Στον **πλάγιο λόγο** ακούμε ή διαβάζουμε τα λόγια κάποιου, όχι ακριβώς όπως τα είπε αλλά όπως μας τα μεταφέρει ένα άλλο πρόσωπο.

- Ποια από τις διηγήσεις της Καλλιόπης ήταν σε ευθύ και ποια σε πλάγιο λόγο;

4. Δυο φίλες, η Μαρία και η Ελένη, συζητούν πότε μπορούν να πάνε στο θέατρο.

- Πάμε στο θέατρο το Σάββατο το απόγευμα; ρώτησε η Μαρία.
- Όχι, δεν μπορούμε να πάμε, γιατί έχω πολύ διάβασμα, απάντησε η Ελένη.
- Την Κυριακή θα μπορέσεις;
- Δεν μπορώ να σου απαντήσω τώρα αλλά θα σου τηλεφωνήσω το απόγευμα.

Γράψτε το διάλογο των παιδιών με διαφορετικό τρόπο ξεκινώντας έτσι:

Η Μαρία ρώτησε την

.....

.....

.....

Στο τετράδιο εργασιών του μαθητή, στο β' τεύχος, στην ίδια ενότητα «Η παράσταση αρχίζει» στη σελίδα 12 και στη σελίδα 19 παρατίθενται οι ασκήσεις 3 και 4 αντίστοιχα, οι οποίες ζητούν από τους μαθητές να μετατρέψουν τον ευθύ σε πλάγιο λόγο και αντίστροφα. Η δυσκολία των μαθητών στην μετατροπή προτάσεων από τον πλάγιο λόγο στον ευθύ έγκειται στο γεγονός ότι πρέπει πρώτα να διακρίνουν την κύρια-ανεξάρτητη πρόταση από την εξαρτημένη και έπειτα να προχωρήσουν στην μετατροπή. Γι αυτό εξάλλου και το γραμματικό αυτό φαινόμενο εισάγεται ουσιαστικά στις μεγαλύτερες τάξεις, διότι προϋποθέτει τη διάκριση κύριας και εξαρτημένης πρότασης.

3

Μετατρέψτε τον ευθύ σε πλάγιο λόγο και αντίστροφα για να διηγηθείτε μια επίσκεψη της τάξης σας στο θέατρο.

ευθύς λόγος	πλάγιος λόγος
Ο διευθυντής μάς ρώτησε: - Ποιοι θέλετε να πάτε στο θέατρο; - Όλοι θέλουμε να πάμε! απαντήσαμε εμείς.	
	Ο ταμίας του θεάτρου ρώτησε τη δασκάλα μας πόσα εισιτήρια θέλουμε και αυτή απάντησε ότι θέλουμε είκοσι.
Η δασκάλα, στο τέλος, μάς ρώτησε: - Σας άρεσε η παράσταση; - Ήταν καταπληκτική, φωνάξαμε όλοι μαζί.	

2

Μετατρέψτε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και αντίστροφα.

ευθύς λόγος	πλάγιος λόγος
Ο δάσκαλος ρώτησε: — Ποιος έγραψε την Αντιγόνη; — Ο αρχαίος ποιητής Σοφοκλής, απάντησε ένας μαθητής.	
	Η Άννα ρώτησε το σκηνοθέτη αν μπορεί να αλλάξει το ρόλο της με το ρόλο της Χαράς και αυτός της απάντησε πως ήταν πια πολύ αργά γιατί είχαν γίνει ήδη πολλές πρόβες.

19

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στην ενότητα 6 «Οι φίλοι μου, οι φίλες μου», στο α' τεύχος του βιβλίου του μαθητή, στη σελίδα 78 οι μαθητές εισάγονται στο γραμματικό φαινόμενο ευθύς-πλάγιος λόγος. Το φαινόμενο εδώ εισάγεται με τον ίδιο σχεδόν τρόπο που εισάγεται και στη σχολική γραμματική. Συγκεκριμένα, παρατίθεται και εδώ ένα παράδειγμα διαλόγου, το οποίο αντλείται μέσα από το κείμενο, τόσο στον ευθύ όσο και στον πλάγιο λόγο. Αντίστοιχα, και στη σχολική γραμματική αναφέρεται αρχικά ένα παράδειγμα στον ευθύ και πλάγιο λόγο και έπειτα παρατίθεται η θεωρία. Τόσο στο βιβλίο του μαθητή στη σελίδα 79 όσο και στη σχολική γραμματική γίνεται αναφορά σε ποια περίπτωση και για ποιο λόγο χρησιμοποιώ τον ευθύ και σε ποια τον πλάγιο λόγο και περιγράφονται τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει ο μαθητής για να περιγράψει τα λόγια κάποιου σε κάποιον άλλον. Στο χρωματιστό πλαίσιο όπου συνοψίζεται η θεωρία, παρατηρούμε ότι δεν αναφέρει ότι μπορούμε να αλλάξουμε το χρόνο, κάτι το οποίο αναφέρεται στη σχολική γραμματική. Γενικά, η ορολογία και ο τρόπος διατύπωσης του φαινομένου είναι κατανοητός από τα παιδιά.

Το κείμενο έχει διάλογο ανάμεσα στα δύο παιδιά. Αν θέλαμε να περιγράψουμε αυτά που είπαν σε κάποιον άλλο, τι θα λέγαμε;

Δείτε το παράδειγμα :

ευθύς λόγος

- Πώς και έτσι νωρίς;
- Ήθελα να σου δώσω κάτι.

πλάγιος λόγος

Ο Δημήτρης ρώτησε το κορίτσι πώς και ήρθε τόσο νωρίς και εκείνο του απάντησε ότι ήθελε να του δώσει κάτι.

Στον **ευθύ λόγο** τα λόγια των παιδιών είναι ακριβώς όπως τα είπαν, ενώ στον **πλάγιο** τα περιγράφουμε. Για να γίνει αυτό:

- Προσθέτουμε τα ονόματα των προσώπων
- Βάζουμε συνδέσμους για να ενώσουν τις προτάσεις
- Χρησιμοποιούμε ρήματα όπως: *ρώτησε, απάντησε, είπε* ή όποιο άλλο χρειάζεται
- Αλλάζουμε το πρόσωπο των ρημάτων από πρώτο σε τρίτο (ήθελα => ήθελε)

Στη συνέχεια, παρατίθεται η άσκηση 2 στη σελίδα 79 όπου ζητείται από τους μαθητές να μεταφέρουν τον παρακάτω διάλογο στον πλάγιο λόγο. ο διάλογος αποτελείται από προτάσεις του κειμένου «Ιστορίες με φίλους». Όσον αφορά το κείμενο της ενότητας, πρόκειται για λογοτεχνικό κείμενο με διαλόγους, επομένως η γραμματική συνδέεται λειτουργικά με αυτό. Σκοπός αυτής της άσκησης είναι να εμπεδώσουν οι μαθητές το γραμματικό αυτό φαινόμενο και να εξασκηθούν πάνω σε αυτό.

Anna 2/5/2015 12:14 PM

Deleted:

2. Κάντε και εσείς το ίδιο στον παρακάτω διάλογο:

- Μόλις την είδα, σκέφτηκα να τη χαρίσω σε σένα.
- Δεν έχω ξαναδεί πιο όμορφη πέτρα!
- Πήγαινε τώρα γιατί θα αργήσεις.
- Γεια σου, Δημήτρη!

Στην ενότητα 15 «Τηλεόραση», στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή στη σελίδα 44 γίνεται επανάληψη του γραμματικού φαινομένου. Η επανάληψη γίνεται συνοπτικά. Η μελισσούλα παραπέμπει τον μαθητή να ανατρέξει στην ενότητα 6 «Οι φίλοι μου, οι φίλες μου», αφού στην ενότητα αυτή παραδίδεται η θεωρία του φαινομένου ευθύς- πλάγιος λόγος. Στην ενότητα 15 παρατηρούμε ότι ο ευθύς και πλάγιος λόγος εντοπίζονται μέσα σε επιχειρηματολογικό κείμενο. Η άσκηση 4 ζητά από τους μαθητές να απευθύνουν κάποιες ερωτήσεις στους συμμαθητές τους και αφού καταγράφουν τις απαντήσεις τους, να τις μεταφέρουν σε πλάγιο λόγο. Μάλιστα, προτείνεται στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν εναλλακτικά ρήματα για να μεταφέρουν τα λόγια των συμμαθητών τους.

4. Χωριστείτε σε ζευγάρια. Προτοιμάστε στο τετράδιό σας ερωτήσεις για το συμμαθητή ή τη συμμαθήτριά σας, ζητώντας να σας πει τις προτιμήσεις ή τη γνώμη του/της για τις διαφημίσεις, όπως:

- Γιατί σου αρέσει μια διαφήμιση;
- Ποια είναι η αγαπημένη σου διαφήμιση;
- Θα ήθελες περισσότερο ή λιγότερο «τηλεοπτικό χρόνο» διαφημίσεων;
- Τι αισθάνεσαι όταν η αγαπημένη σου ταινία διακόπτεται για να προβληθούν διαφημίσεις;

Να καταγράψετε τις απαντήσεις των συμμαθητών σας και να τις μεταφέρετε σε πλάγιο λόγο. Να χρησιμοποιήσετε μερικά από τα παρακάτω ρήματα: *είπε, απάντησε, υποστήριξε, θα επιθυμούσε, θέλησε, πιστεύει, νομίζει, ελπίζει.*

Ευθύς και πλάγιος λόγος

Δείτε ενότητα 6, *Οι φίλοι μου, οι φίλες μου*

Αντίστοιχα, στο τετράδιο εργασιών του μαθητή, στο β' τεύχος, στην ίδια ενότητα «Τηλεόραση» στη σελίδα 38 παρατίθεται η άσκηση 3, όπου οι μαθητές καλούνται να μετατρέψουν τις προτάσεις από τον πλάγιο λόγο σε ευθύ. Οι προτάσεις αυτές αποτελούν μέρος του κειμένου *Τηλεορασίτιδα* το οποίο αποτελεί μια ιστορία-αφήγηση. Το ύφος του κειμένου-ιστορίας καθίσταται απλό και κατανοητό από τον μαθητή και οι προτάσεις δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυσκολία αλλά απαιτούν από τον μαθητή να εστιάσει την προσοχή του κυρίως στην αλλαγή των προσώπων και του χρόνου των ρημάτων κατά την μεταφορά τους από τον πλάγιο στον ευθύ λόγο.

Anna 2/5/2015 12:14 PM

Deleted:

Τηλεορασίτιδα

Ήταν μια φορά κι έναν καιρό ένα παιδάκι που το λέγανε Μάριο. Το παιδάκι αυτό έβλεπε τηλεόραση πάρα πολύ. Το πρωί, πριν φύγει για το σχολείο, έβλεπε βίντεο. Το μεσημέρι, στο τραπέζι, αντί να κουβεντιάσει με τους γονείς του, ήθελε να βλέπει τηλεόραση την ώρα του φαγητού. Όσο διάβαζε κι έγραφε τα μαθήματά του για την άλλη μέρα, την άφηνε ανοικτή. Προτιμούσε να δει τηλεόραση παρά να παίξει με τους φίλους του. Το βράδυ δεν πήγαινε για ύπνο αν δεν έβλεπε και την τελευταία εκπομπή.

Όλοι του έλεγαν ότι δεν έκανε καλά, αλλ' αυτός εκεί, δεν άλλαζε συνήθειες. Μια μέρα που δεν είχε σχολείο, έμεινε μπροστά στην τηλεόραση απ' το πρωί ως το βράδυ. Άδικα του 'λεγε η μαμά του να την κλείσει και να βγει λίγο έξω. Εκείνο το βράδυ δεν κοιμήθηκε καθόλου καλά επειδή ένοιωθε ναυτία και το κεφάλι του πονούσε. Την άλλη μέρα το πρωί φώναξε τη μαμά του και της είπε ότι αισθανόταν περίεργα και ότι το κεφάλι του ήταν βαρύ. Τότε εκείνη αποφάσισε να τον πάει αμέσως στον γιατρό. Όταν τον είδε ο γιατρός, είπε ότι ο μικρός μας φίλος είχε πάθει οξεία τηλεορασίτιδα.

Κριστίνα Λαστρέγκο – Φραντσέσκο Τέστα, *Μ' αρέσει η τηλεόραση*, εκδ. Ντουντούμπ, Αθήνα, 1991

3. Προσπαθήστε να μετατρέψετε τις παρακάτω προτάσεις από πλάγιο λόγο σε ευθύ λόγο:

Όλοι του έλεγαν ότι δεν έκανε καλά.

«Δεν έκανες καλά» του έλεγαν όλοι.

Την άλλη μέρα το πρωί φώναξε τη μαμά του και της είπε ότι αισθανόταν περίεργα και ότι το κεφάλι του ήταν βαρύ.

.....
.....

Όταν τον είδε ο γιατρός, είπε ότι είχε πάθει οξεία τηλεορασίτιδα.

.....

Στη συνέχεια, παρατίθεται ένας διάλογος στη σελίδα 38 και ζητείται από τον μαθητή στην άσκηση 4 να μετατρέψει τον παραπάνω διάλογο σε πλάγιο λόγο. Αξίζει να επισημανθεί η στενή σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο κείμενο και στη γραμματική, εφόσον η γραμματική βασίζεται πάνω στο κείμενο. Μια αφήγηση με διαλόγους αποτελεί ένα είδος κειμένου κατάλληλο για να εξοικειωθεί ο μαθητής με το γραμματικό φαινόμενο του ευθέος και πλάγιου λόγου. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι στην άσκηση 4 έχει ήδη μετατραπεί η πρώτη πρόταση του διαλόγου, έτσι ώστε να βοηθήσει τον μαθητή να συνεχίσει με τον ίδιο τρόπο για να μετατρέψει τις υπόλοιπες προτάσεις του διαλόγου. Ο διάλογος που παρατίθεται αφορά τη συζήτηση μεταξύ δύο φίλων, επομένως το ύφος του είναι ιδιαίτερα απλό και οικείο στους μαθητές.

Anna 2/5/2015 12:13 PM

Deleted: με

Anna 2/5/2015 12:13 PM

Deleted: v

Anna 2/5/2015 12:13 PM

Deleted: να κατανοήσει και

Το ίδιο κιάλιας βράδυ ο Άκης ο Τηλεορασάκης, επηρεασμένος από την ιστορία με τον Μάριο, ονειρεύτηκε πως έχει συναντηθεί και έχει μιλήσει με τον Μάριο. Για να δούμε τι θυμόταν ο Άκης το επόμενο πρωί από τη συζήτηση που έκανε στο όνειρό του με τον Μάριο.

(Ο Άκης συναντάει στο δρόμο τον Μάριο, που φαίνεται άρρωστος.)

Άκης: Δε νιώθεις καλά; Μήπως θέλεις να σε βοηθήσω;

Μάριος: Νιώθω βαρύ το κεφάλι μου και δε βλέπω καλά. Ίσως θα ήταν καλό αν μπορούσες να με βοηθήσεις να φτάσω σπίτι μου.

Άκης: Θα σε βοηθήσω. Είσαι άρρωστος;

Μάριος: Ο γιατρός λέει ότι αυτά συμβαίνουν σε όσους βλέπουν συνέχεια τηλεόραση.

Άκης: Και τι σε συμβούλεψε να κάνεις;

Μάριος: Μου είπε να βγαίνω πιο πολύ έξω και να παίζω με τους φίλους μου. Αλλά εγώ δεν κάνω παρέα με κανέναν.

Άκης: Κι εγώ έχω ανάγκη από παρέα. Θέλεις αύριο το απόγευμα να παίξουμε μαζί στο πάρκο;

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

4. Να μετατρέψετε τον παραπάνω διάλογο σε πλάγιο λόγο.

Ο Άκης ρώτησε τον Μάριο αν ένιωθε καλά και μήπως θα ήθελε να τον βοηθήσει.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στην ενότητα 13 «Τρόποι ζωής και επαγγέλματα» στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή στη σελίδα 12 γίνεται αναφορά στη διάκριση της λειτουργίας του ευθέος και πλάγιου λόγου, σε ποια δηλαδή περίπτωση χρησιμοποιούμε το κάθε είδος λόγου. Επιπλέον, στον χρωματιστό πίνακα καταγράφονται οι αλλαγές που γίνονται στις εγκλίσεις από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο και αντίστροφα. Οι προτάσεις που δίνονται ως παραδείγματα δεν αποτελούν αποσπασματικές φράσεις αλλά προτάσεις του

κειμένου «Συνέντευξη με τον Αντώνη» της ενότητας αυτής. Αξίζει να σημειώσουμε ότι και σε αυτή την περίπτωση η γραμματική συνδέεται λειτουργικά με το είδος του κειμένου της ενότητας, το οποίο είναι η συνέντευξη.

Παρατηρούμε ότι τόσο στο βιβλίο του μαθητή όσο και τη σχολική γραμματική αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο χρησιμοποιεί κάποιος τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο αντίστοιχα. Ωστόσο, στο βιβλίο του μαθητή δεν αναφέρονται τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει ο μαθητής για να μεταφέρει τα λόγια κάποιου στον πλάγιο λόγο, όπως γίνεται στη σχολική γραμματική. Ίσως επειδή έχει ήδη γίνει αναφορά στο βιβλίο της Ε' Δημοτικού. Επιπλέον, στη σχολική γραμματική σε αντίθεση με το βιβλίο δεν γίνεται καμία αναφορά ως προς τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στις εγκλίσεις από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο και αντίστροφα. Αν δηλαδή διαβάσει ο μαθητής μόνο τη σχολική γραμματική ενέχει ο κίνδυνος να μπερδευτεί και κάθε φορά που του ζητείται να μεταφέρει μια πρόταση από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο να χρησιμοποιεί το σύνδεσμο *ότι*, ενώ πρέπει να χρησιμοποιήσει τον σύνδεσμο *να* στον πλάγιο λόγο, όταν το ρήμα βρίσκεται σε προστακτική στον ευθύ λόγο. Το βιβλίο δηλαδή προχωράει ένα βήμα παραπάνω ως προς το γραμματικό φαινόμενο του ευθέος και πλάγιου λόγου.

Με τη συνέντευξη μπορούμε να ακούσουμε τα λόγια κάποιου όπως ακριβώς τα είπε. Αυτός είναι ο **ευθύς**, ο άμεσος τρόπος.

Μπορούμε όμως να μάθουμε τα λόγια του με τη βοήθεια κάποιου άλλου, τρίτου προσώπου, που μας τα μεταφέρει. Αυτός είναι ο **πλάγιος**, ο έμμεσος τρόπος.

Στον πίνακα που ακολουθεί μπορείτε να δείτε τις αλλαγές που γίνονται στις εγκλίσεις από τον **ευθύ** λόγο στον **πλάγιο** και το αντίστροφο.

Ευθύς λόγος	Πλάγιος λόγος
έγκλιση οριστική «Είμαι 18 χρονών»	εξάρτηση από ρήματα όπως <i>μιλάω, απαντάω, γνωρίζω, νομίζω, ρωτάω, απορώ</i> κτλ. εξαρτημένη πρόταση Ο Αντώνης απάντησε <u>ότι</u> είναι 18 χρονών.
έγκλιση υποτακτική «Να μιλάτε, παρακαλώ, πιο αργά»	εξαρτημένη πρόταση Ο Αντώνης παρακάλεσε τη δημοσιογράφο <u>να μιλάει πιο αργά</u> .
έγκλιση προστακτική «Πες μου τη γνώμη σου»	εξαρτημένη πρόταση Η δημοσιογράφος ζήτησε από τον Αντώνη <u>να της πει τη γνώμη του</u> .

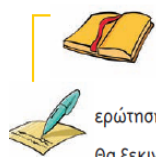
Στη σελίδα 13 παρατίθεται η άσκηση 4, όπου ζητείται από τον μαθητή να μεταφέρει μια ερώτηση της συνέντευξης του κειμένου «Συνέντευξη με τον Αντώνη» στον πλάγιο λόγο. Στόχος της άσκησης είναι να εξασκηθεί ο μαθητής στο γραμματικό φαινόμενο του ευθέος και πλάγιου λόγου και να συστηματοποιήσει τις γνώσεις του πάνω σε αυτό. Μάλιστα, κατευθύνει τον μαθητή πώς να ξεκινήσει το άρθρο. Στη συνέχεια, έπεται η άσκηση 5 η οποία ζητά από τον μαθητή το αντίστροφο, να μετατρέψει δηλαδή το απόσπασμα που του δίνεται από τον πλάγιο στον ευθύ λόγο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές όπου χρειάζεται.

2. Τι είναι αυτό που σου αρέσει στο χωριό σου; Πώς περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Μου αρέσει η σχέση μου με το περιβάλλον, γιατί είναι ήρεμα. Οι βόλτες που κάνουμε εμείς εδώ είναι στις παραλίες και στις εξοχές. Είμαστε πολύ δεμένοι με τη φύση. Ακόμα και το καλοκαίρι που έρχονται τουρίστες, εμείς την ηρεμία μας δεν τη χάνουμε. Δεν είναι όπως στην Αθήνα. Έχουμε άλλους ρυθμούς.

Τώρα τελευταία μάλιστα έχουν αρχίσει να γίνονται και πράγματα για τους νέους, όπως ομάδες ποδοσφαίρου, χορευτικός σύλλογος, λείπουν όμως και άλλα. Λείπει ένα γυμναστήριο, μια λέσχη για μας τους νέους! Να κάνουμε διάφορα πράγματα. Τώρα μόνο τις καφετέριες έχουμε και το ποδόσφαιρο.

Αυτό που δε μου αρέσει είναι που όλοι ασχολούνται με τον τουρισμό και αυτό ίσα ίσα για τους τέσσερις μήνες το καλοκαίρι. Δε νοιάζονται για μας τους ντόπιους.

4. Στην εφημερίδα του σχολείου σας αποφασίσατε να γράψετε ένα άρθρο με τίτλο «Επαγγέλματα – Τρόποι ζωής». Για τον λόγον αυτό πρέπει να μεταφέρετε την ερώτηση 2 από τη συνέντευξη του κ. Μανόλη Πατέλη στην εφημερίδα στον πλάγιο λόγο. Θα ξεκινήσετε έτσι: «Ο κ. Μανόλης στο ερώτημα της δημοσιογράφου απάντησε...»

5. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ο πατέρας με τον γιο του βρίσκονται σε ένα παζάρι στις αρχές του αιώνα. Για να γίνει πιο ζωντανό το απόσπασμα, θα πρέπει να μεταφέρετε τον πλάγιο λόγο σε ευθύ κάνοντας τις αλλαγές που χρειάζονται:

...Εγώ, που πρώτη φορά πήγαινα στην πόλη, ήμουνα όλο μάτια.

Οι άνθρωποι πηγαίνονταν, σπρώχνονταν, φώναζαν. Οι πιο πολλοί ήταν πεζοί. Αυτοί κά-
ναν και τον μεγαλύτερο σαματά. Οι άλλοι, οι πιο πιανούμενοι ας πούμε, πήγαιναν καβάλα στα
μουλάρια. Πέρασαν και δυο τρεις άμαξες. Οι αμαξάδες τους μας φώναξαν να κάνουμε στην μπά-
ντα και χτυπούσαν στον αέρα το καμτσίκι τους. Εμείς παραμερίζαμε πασπαλισμένοι από σκόνη.

Ο πατέρας μου είπε ότι εδώ ήταν το Παζάρ Τζαμί. Μου πρότεινε να πουλήσουμε πρώτα αυτά
που είχαμε στον ντροβά και μετά να φύγουμε.

Πιάσαμε θέση μπροστά σε μια παράγκα. Σε λίγο βγήκε ο μαγαζάτορας και μας είπε να φύ-
γουμε γιατί του κρύβαμε τη μόστρα. Πήγαμε παραπέρα. Και κει τα ίδια. Ο πατέρας μου αναρωτή-
θηκε αν υπάρχει κάπου τόπος για μας. Άκουσαν τη φασαρία και οι άλλοι μαγαζάτορες και μας
φώναξαν να τραβηχτούμε στην άκρια. Τι να κάνουμε. Τραβηχτήκαμε. Ο πατέρας άπλωσε μια πε-
τσέτα, τοποθέτησε τα χάρτα, έβαλε μπροστά το καλάθι με τ' αυγά και στάθηκε πιο πίσω με την
πουλάδα στα χέρια.

Από πέρα φάνηκε ο καλβατζής. Αμέσως ο σαλεπιτζής φώναξε δυνατά: «Σαλέπι, ζεστό σαλέπι».

Μαρούλα Κλιάφα, Ένα δέντρο στην αυλή μας, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1980

Τετράδιο εργασιών στις σελίδες 27,28.

1. Ο Ντόναλντ έγινε διακοσμητής!

Α. Μπορείτε να αφηγηθείτε την ιστορία σε έναν φίλο σας ή μια φίλη σας σε πλάγιο λόγο; Θυμηθείτε ότι, ανάλογα με την περίπτωση, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στη θέση του ρήματος «λέω» τα ρήματα **ζητάω, ανακοινώνω, απαντάω, ρωτάω** και άλλα.

Ο Ντόναλντ ανακοίνωσε στα ανίψια του

.....

.....

.....

.....

.....

.....

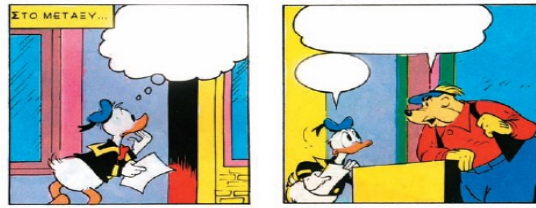
.....

.....

.....

.....

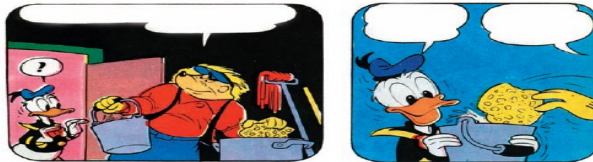
β. Ο σκιτσογράφος κουράστηκε και δε συμπλήρωσε τα λόγια των ηρώων στα συννεφάκια. Μπορείτε να τον βοηθήσετε, χρησιμοποιώντας τη φαντασία σας και τις σημειώσεις κάτω από τα σκίτσα;

Ο Ντόναλντ στάθηκε έξω από ένα μαγαζί και παρατήρησε ότι η βιτρίνα δεν ήταν διακοσμημένη. Στη συνέχεια μπήκε στο μαγαζί, αλλά ο καταστηματάρχης τον πέρασε για πελάτη και προσπάθησε να του πουλήσει μια μπανιέρα.

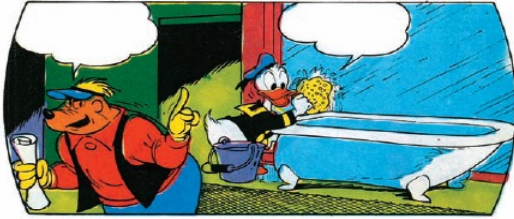
Ο Ντόναλντ του εξήγησε τι ήθελε κι ο καταστηματάρχης του ζήτησε να τον ακολουθήσει.

Με απότομο τρόπο τον έστειλε να καθαρίσει τη βιτρίνα, παρά τις διαμαρτυρίες του Ντόναλντ.

Ο Ντόναλντ συνέχισε να διαμαρτύρεται και του εξήγησε ότι ήταν διακοσμητής και όχι καθαριστής τζαμιών. Ο καταστηματάρχης όμως δε δεχόταν κουνέντα και του είπε να πάσει αμέσως δουλειά.

Ο καταστηματάρχης τον πείσει να τελειώσει γρήγορα γιατί τον περίμενε κι άλλη δουλειά, κι ο Ντόναλντ χκρίνιαζε και μονολογούσε.

Οι περαστικοί σχολίαζαν έκπληκτοι.

περιοδικό Μίκυ, τεύχος 264, Αύγ. 1989

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας, ο ευθύς και πλάγιος λόγος θεωρείται ένα φαινόμενο υψηλού βαθμού δυσκολίας, το οποίο απευθύνεται στους μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων, καθώς προϋποθέτει από τον μαθητή τη διάκριση ανάμεσα στην ανεξάρτητη-κύρια πρόταση και την εξαρτημένη. Παρατηρούμε ωστόσο ότι γίνεται μια μικρή αναφορά του φαινομένου αυτού και στα σχολικά βιβλία της Γ' και Δ' Δημοτικού.

Επιπλέον, μέσω του σχολιασμού της διδακτικής προσέγγισης του ευθέος και πλαγίου λόγου από τα σχολικά βιβλία, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το συγκεκριμένο φαινόμενο συνδέεται λειτουργικά με τα κείμενα των ενοτήτων στα οποία εισάγεται και αναφέρεται (λαϊκό παραμύθι με αφήγηση και διαλόγους, λογοτεχνικό κείμενο με διαλόγους, συνέντευξη κ.ά.). Τα κείμενα δηλαδή είναι κατάλληλα για τη διδασκαλία του γραμματικού αυτού φαινομένου.

Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε ότι η σχολική γραμματική δίνει λιγότερες λεπτομέρειες όσον αφορά την περιγραφή και διδασκαλία ενός γραμματικού φαινομένου σε σχέση με τα σχολικά βιβλία, στα οποία η γραμματική συνδυάζεται με το κείμενο. Γι' αυτό άλλωστε και η σχολική γραμματική μπορεί να χρησιμοποιηθεί και αυτόνομα από έναν μαθητή.

Anna 2/5/2015 12:12 PM

Comment [4]: ;;;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Διακογιώργη, Μπαρής, Στεργιόπουλος, Τσιλιγκιριάν, *Γλώσσα Δ' Δημοτικού, «Πετώντας με τις λέξεις».*
- Ιντζίδης, Παπαδόπουλος, Σιούτης, Τικτοπούλου, *Γλώσσα Γ' Δημοτικού, «Τα απίθανα μολύβια»*
- Ιορδανίδου, Αναστασοπούλου, Γαλανόπουλος, Δρυς, Κόττα, Χαλκιάς, *Γλώσσα Ε' Δημοτικού, Της γλώσσας ρόδι και ροδάκι».*
- Ιορδανίδου, Κανελλοπούλου, Κοσμά, Κουταβά, Οικονόμου, Παπαϊωάννου, *Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού, «Λέξεις, φράσεις, κείμενα».*
- Holton-Mackridge-Warburton-Φιλίππáκη, *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας.*
- Φιλίππáκη-Warburton, Κοτζόγλου, Γεωργιαφέντης, Λουκά , *Γραμματική Ε' και ΣΤ' δημοτικού.*

Anna 2/5/2015 12:13 PM

Comment [5]: Έλλειψς τίτλου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- www.pi-schools.gr
- <http://www.pi-schools.gr/programs/depps>